

"ΟΙ ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΑΙ,"

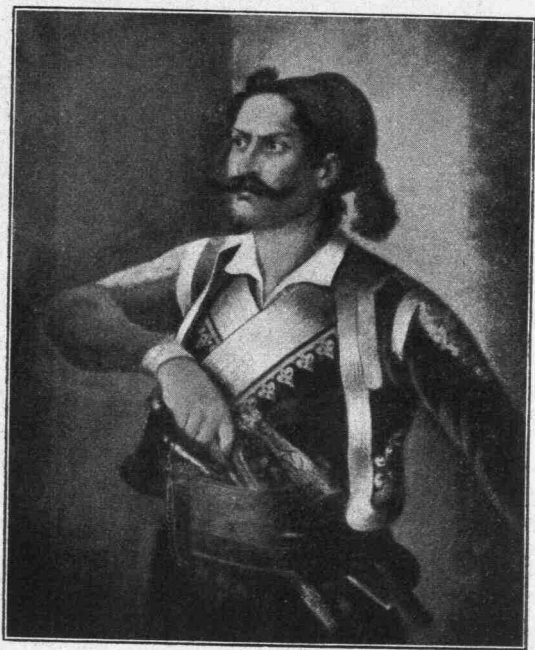
ΠΕΡΙΚΑΛΛΕΙΣ ΚΑΙ ΗΡΩΪΚΑΙ ΜΟΡΦΑΙ

ΠΡΟ τινος χρόνου ἐν ὥραϊον καὶ πολύτιμον βιβλίον εἶδε τὸ φῶς ἐν Ἑλλάδι, ὑπὸ τὸν τίτλον *Οἱ Μαυρομιχαλαί*. * Ἐν αὐτῷ περισυλλέγονται καὶ ἀποθησαυρίζονται ὅσα κατὰ καιροὺς ἐγράφησαν ὑπὸ τῶν διαφόρων ἱστορικῶν περὶ τῆς ἐνδόξου καὶ ἀγλαομόρφου καὶ ἀθανάτου γενεᾶς τῆς Μάνης, ἥτις διὰ τῶν καλλινίκων ἀγώνων, τῶν ἡρωϊκῶν μαρτυριῶν καὶ τοῦ εὐγενοῦς αἵματος τῶν μεγαλωνύμων τέκνων τῆς ἰδρύσε, μετὰ τῶν ἄλλων πρωταθλητῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ Πνεύματος, προσηπίσθη καὶ καθηγίασε τὸν βωμὸν τῆς ἐλευθερίας τῆς πατρίδος. Τὸ βιβλίον τοῦτο, τὸ ὅποιον πᾶς Ἕλλην δέον νὰ μελετᾷ ὡς ἐγκόλπιον ὅπως διδασθῇ ὕψιστα διδάγματα ἡρωϊσμοῦ καὶ αὐτοθυσίας καὶ πίστεως μεγαλοουργοῦ, ἀνελίσσει περιφανεῖς καὶ ὄντως ζηλευτάς σελίδας περὶ Μαυρομιχαλῶν, ἀξίας θαυμασμοῦ καὶ ἐθνικῆς εὐγνωμοσύνης.

Ἄλλ' ὅ,τι ἐκ πρώτης ὄψεως διεγείρει ἀληθῶς τὴν προσοχὴν καὶ τὴν ἐκπληξιν, εἰς τὸν διερχόμενον τὰς σελίδας τοῦ βιβλίου, εἶνε τὸ κάλλος τὸ ἔκπαγλον, τὸ ὁμηρικόν, τὸ ἀγαλματώδες, κάλλος μυθικῶν, νομίζει τις, χρόνων, τὸ ὅποιον ἐξόχως χαρακτηρίζει τὰ τέκνα ὅλα τῆς περιδόξου οἰκογενείας. Ἐκ τῶν εἰκόνων, αἵτινες κοσμοῦσι τὸν περισπούδαστον τόμον εἰλημμέναι ἐκ τοῦ Μουσείου τῆς Ἐθνολογικῆς Ἑταιρίας, τῆς Πινακοθήκης τοῦ Μονάχου καὶ τῶν Ἀρχαίων τῆς οἰκογενείας, ἐκαλλιτεχνήσαμεν ὧδε τινὰς χάριν τῶν ἀπανταχοῦ τῆς ἔξω Ἑλλάδος ἀναγνωστῶν τοῦ Ἡμερολογίου. Βύλῳ μυσθύνονται ὡς τέκνα Νηρηίδος οἱ ἀπόγονοι τῆς καλλι-

* ΣΗΜ. Τὸ ἐκδοθὲν Α' μέρος περιλαμβάνει τὰ γραφέντα ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεως τῆς οἰκογενείας ἐν Μάνῃ μέχρι τῆς ἐλευσεως τοῦ Καποδιστρίου εἰς τὴν Ἑλλάδα. Τὸ Β' μέρος, μήπω ἐκδοθὲν, θέλει περιλάβει τὸ ἀπὸ Καποδιστρίου χρονικὸν διάστημα μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων.

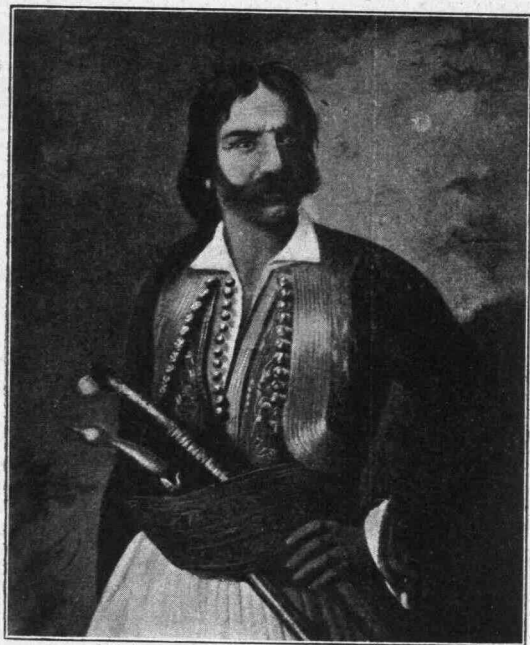
μόρφου γενεᾶς τῶν Μυρομιχλῶν. Τὸ σῶμα τὸ πλαστικὸν καὶ εὐθυτενές, μετὰ εὐρέα καὶ λάσιχα στέρνα, μετὰ τὰς κνήμας τὰς ἀδράς καὶ εὐτόρνους, μετὰ τὴν λεπτὴν ὀσφύν καὶ τὴν βχθεῖαν κόμην, μετὰ τὸ μέτωπον τὸ ὑψηλὸν καὶ ἀγέρωχον, μετὰ τὴν μορφὴν τὴν γλυκεῖαν καὶ ἐπιβάλλουσαν, τὴν ὁποῖαν ἐξαίρει καὶ φωτίζει

Ἰωάννης [Σκυλόγιαννης] Μυρομιχάλης

τὸ βλέμμα τὸ ἀέτειον καὶ ἀστροπηθόλον, μετὰ τὸ παράστημα τὸ μεγαλοπρεπές καὶ ἀρήϊον, τὸ ἐμφυχούμενον ἀπὸ τὸ κοῦφον καὶ ὀρθὸν βάδισμα καὶ τὴν φωνὴν τὴν ἀνδρείαν καὶ ἀργυρόχρον ὡς σάλπιγξ, καὶ τὴν περιφρόνησιν πρὸς τοὺς κινδύνους καὶ τὸν θάνατον, ὑπομιμνήσκει ἡμῖν τὰς ἀθανάτους μορφὰς τῶν ὁμηρικῶν ἡρώων. Καὶ ἐξηγεῖται πῶς τὸ κάλλος τὸ ὑπέροχον τοιούτων

ἀνδρῶν ἐγένετο συνώνυμον τῇ ἀνδρείᾳ καὶ γενναιότητι, καὶ πῶς
 ὅλοι ἐκεῖνοι οἱ ἄλκιμοι καὶ γιγάντειοι καὶ σιδηρόκορμοι ἄνδρες,
 οἱ ὡς ἱέρακες ἐφορμῶντες εἰς τὰς μάχας καὶ καταφρονοῦντες τὰ
 μαρτύρια καὶ τὴν ζωὴν χάριν τῆς τιμῆς καὶ τῆς ἐλευθερίας,
 ἡμύνθησαν κρατερῶς καὶ διεφύλαξαν ἐπὶ τῶν ἀπροσίτων ἐκείνων

Κυριακούλης Μαυρομιχάλης

βοάχων τοῦ Ταυγέτου τὸ παλλάδιον τῆς ἐλληνικῆς δόξης καὶ
 ἀνδρείας, τὴν ὁποίαν ἀγνῶς καὶ περιφανῶς ἀντεπροσώπευσαν καὶ
 ἐκλείσαν, ὁ εἰς μετὰ τὸν ἄλλον

* *

Ἐκ τῶν παρατιθεμένων ᾧδε ἡρωϊκῶν μορφῶν, ὁ Ἰωάννης

Μαυρομιχάλης, ὁ διὰ τὸ ἀτρόμητον τῆς ψυχῆς καὶ τὴν πρὸς τοὺς κινδύνους ὁρμὴν Σκυλόγιαννης καλούμενος, κατέχει μίαν ἔνδοξον ἀληθῶς σελίδα τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ἱστορίας. Υἱὸς τοῦ Γεωργάκη Μαυρομιχάλη, τοῦ ἀρχηγέτου τοῦ πρεσβυτέρου κλάδου τῶν Μαυρομιχαλῶν, ἦρχε τῶν Μανιατῶν κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1769, τὴν τόσον ἀστόχως ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν Ὀρλώφ ὑποδαυλίσθεισαν. Εἰς ἐκ τούτων, ὁ Θεόδωρος Ὀρλώφ, ἐρειδόμενος ἐπὶ τοῦ ἀξιώματος μεγάλης καὶ κραταιᾶς δυνάμεως, εἰς τινα δικαίαν παρατήρησιν τοῦ Σκυλόγιαννη ὠμίλησε μετ' ἀλαζονείας καὶ ὑβριστικῶς πρὸς αὐτόν. Ἄλλ' ὁ ἀγέρωχος καὶ ὑπερήφανος Μανιάτης τῷ ἀπήντησε : « — Καὶ ἂν εἶχες ὑπὸ τὰς διαταγὰς σου ὅλους τοὺς στρατοὺς τοῦ κόσμου, ὑποτελὲς πάντοτε θὰ ἦσαι, ἐνῶ ἐγὼ εἶμαι ἀρχηγὸς λαοῦ ἐλευθέρου ! » Ἀποχωρήσας δὲ καὶ διατρίθων εἰς τὸ Νησί τῶν Καλαμῶν προσεβλήθη ὑπὸ πεντακισχιλίων τουρκαλθανῶν. Ὁ Σκυλόγιαννης δὲν ὑπεχώρησεν, ἂν καὶ ἔβλεπεν ὅτι μὲ τὴν δρᾶχ τῶν 100 ἀνδρείων μανιατῶν του οὐδὲν θὰ ἠδύνατο κατὰ τοῦ πολυαρίθμου ἐχθροῦ. Ἀφοῦ εἶδε πεσόντας πάντας σχεδὸν τοὺς συντρόφους αὐτοῦ, ὀχυρωθεὶς ἐν τέλει μετὰ 23 ὁπαδῶν ἐντὸς τοῦ Μελιπύργου, ἐμάχετο ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἥρωϊκώτατα. Οἱ ἐταῖροι αὐτοῦ πάντες εἶχον πέσει, οἱ δὲ τοῦρκοι ἔθεσαν πῦρ εἰς τὸ ἔσχατον ἐκεῖνο τοῦ ἥρωος κρησφύγετον. Μετὰ τινὰς στιγμὰς, διὰ μέσου τῶν πυρικαύστων ἐρειπίων, ἐκπληκτοὶ οἱ νικηταὶ εἶδον τὸν λεοντόθυμον ἄνδρα μετὰ τοῦ νεαροῦ υἱοῦ του ἐξερχομένους αἰμοφύρτους καὶ τραυματίας. Ἄλλ' οἱ ἄγριοι κατακτηταί, μὴ σεβασθέντες τὸν ἥρωϊσμόν, ἐφόνευσαν αὐτοὺς ἀγρίως.

* *
*

Ὁ Κυριακούλης Μαυρομιχάλης, δευτερότοκος υἱὸς τοῦ Πιέρου, διακρινόμενος ἐπὶ σωματικῇ ῥώμῃ, γενναιότητι καὶ στρατηγικῇ ἀρετῇ, ἀφοῦ ἠλευθέρωσε τὴν Λακεδαιμόνα ἀπὸ τῶν Μπαρδουλιωτῶν, οὗς ἐξηνάγκασε νὰ καταφύγωσιν εἰς Τριπολιτσάν, ἀναγνωρισθεὶς ἀρχηγὸς τῆς πολιορκίας καὶ διὰ τῆς στρατηγικῆς αὐτοῦ συνέσεως ἀποκλείσας στενότερα τὸν ἐχθρόν, ἐγένετο ὁ ἥρωας καὶ ὁ νοῦς τῆς ἐν Βαλτετσίῳ μάχης, ἧς ἀποτέλεσμα ὑπῆρξεν ἡ πτώσις τῆς Τριπόλεως, ἀναδειχθεὶς ἐκ τῶν περιουστάτων στρατηλατῶν τῆς Ἐπανάστασεως. Διέπρεψεν εἰς τὰς μάχας Ὀσίου Λουκᾶ καὶ Κρικουχίου. Μετέβη εἰς τὰς ὑπὸ τῶν ἐλλήνων πολιορκουμένας τότε Ἀθήνας καὶ συνώδευσε τὸν ἀνεψιόν του, υἱὸν τοῦ Πετρόμπεη, Ἡλίαν εἰς Κάρυστον ἔνθα εἶχε κληθῇ ἀρχηγὸς τῶν πολιορκούντων αὐτὴν ἐλληνικῶν στρατευμάτων. Τὸν Ἰού-

νιον τοῦ 1822 ἡγούμενος 500 μαχητῶν μετέβη δι' ἐλληνικῶν πλοίων εἰς Μοῦρτον τῆς Ἡπείρου, πρὸς ἀντιπερισπασμὸν τῶν πολιορκούντων τὸ Σούλιον τούρκων. Ἀλλ' ἐμποδισθεὶς ὑπὸ τοῦ ἀγγλοῦ Ἀρμостоῦ, ἀπέβη εἰς Σπλάντζαν τοῦ Φαναρίου, μεταξὺ Πάργας καὶ Ρηϊνάσσης, ἐπτάωρον τοῦ Σουλίου ἀπέχουσαν, ἔνθα προσήλθον καὶ περὶ τοὺς 400 ἐκ τῶν ἐν Ἐπτανήσῳ διαμενοντῶν ἡπερωτῶν. Τὴν 4 Ἰουλίου ἑξακισχίλιοι ἐμπειροπόλεμοι Μωαμεθανοὶ ἐπέπεσον λυσσῶδῶς κατὰ τῶν ἀνδρείων μαχητῶν, οἵτινες ἀντέστησαν κράτερός ἀποκρούσαντες καὶ ἐκτοπίσαντες τὸν ἐχθρόν. Ὁ Κυριακούλης, περιτρέχων ἀπὸ προμαχώνος εἰς προμαχῶνα πρὸς ἐμφύχωσιν τῶν ἀνδρῶν, ἐβλήθη τὴν καρδίαν ὑπὸ σφαίρας ἐνεδρεύοντος ἐπὶ πυκνοφύλλου συκῆς τουρκαλθανοῦ, λαβὼν καὶ οὗτος ἑνδοξὸν θάνατον.

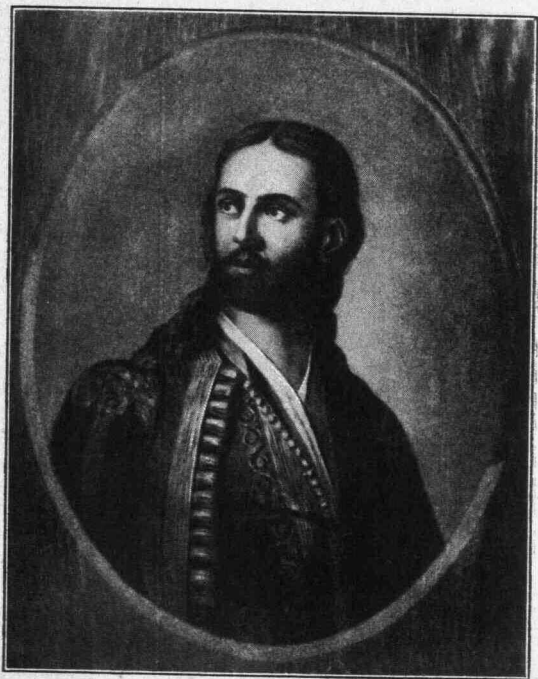
* *

Ὁ Ἡλίας Π. Μαυρομιχάλης, δευτερότοκος υἱὸς τοῦ Πετρόμπετη, φημιζόμενος ἐπὶ καλλονῇ καὶ ἀνδρείᾳ ἀπαραιμίλῳ, διέπρεψεν εἰς τὰς μάχας Βαλτετσίου, Ὀσίου Λουκᾶ, Κριεκουκίου, ἀκολουθήσας ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας τῆς ἐπαναστάσεως τὸν πατέρα αὐτοῦ κατὰ τὴν εἰσβολὴν τῶν Μανιατῶν εἰς Καλάμας. Διορισθεὶς ὑπὸ τῆς ἐν Ἐπιδαύρῳ Α' Ἐθν. Συνελεύσεως ἀρχηγὸς τῶν πολιορκούντων τὰς Ἀθήνας ἑλλήν. στρατευμάτων, ἐκεῖθεν δὲ κληθεὶς ὑπὸ τῶν προκρίτων τῆς Εὐβοίας εἰς τὴν ἀρχηγίαν τῶν πολιορκούντων τὴν Κάρυστον, μετέβη μεθ' 600 μαχητῶν, ἐνίκησε δὲ καὶ ἐξετόπισε τοὺς ἐν Στύροισι ὠχυρωμένους τούρκους. Ἀλλ' ἐπελθὼν ὁ Ὀμέρ πασᾶς μετ' ἰσχυρᾶς στρατιωτικῆς δυνάμεως ἠνάγκασε τοὺς ἑλληνας εἰς ὑποχώρησιν. Ὁ Ἡλίας, ἀπομείνας μετὰ ἐπτὰ μόνον μαχητῶν καὶ πολιορκηθεὶς ἐντὸς μύλου τινός, ὅστις ἐκαλεῖτο Κοκκινόμυλος, ἀπέκρουσεν ἔρρωμένως τὰς ἀλλεπαλλήλους ἐπιθέσεις τῶν πολιορκητῶν. Ἐξαντλήσας δὲ καὶ τὴν ὑστάτην βολὴν ἐξῆλθε ξιφῆρης διὰ μέσου τῶν τούρκων καὶ ἀγωνισθεὶς μέχρις ἐσχάτων ἔπεσεν ἐνδοξῶς μετὰ τῶν ἐπτὰ ἀνδρείων συμμαχητῶν τοῦ τὴν 16ην Ἰανουαρίου τοῦ 1822.

* *

Ὁ Πέτρος Μαυρομιχάλης ἢ Πετρόμπετης ὁ ὑπὸ τῆς Πύλης τιμηθεὶς διὰ τοῦ ἀξιώματος τοῦ μπέη, ὁ περικλητὸς ἡγεμὼν τῆς Μάνης. Μνηθεὶς ἐκ τῶν πρώτων εἰς τὸ ἔργον τῆς Φιλικῆς Ἐταιρίας κατήρξατο αὐτοῦ ἐνθουσιῶδῶς τὴν 23 Μαρτίου τοῦ 1821 διὰ τῆς εἰσβολῆς ἐκ Κιτρῶν εἰς Καλάμας ἐπὶ κεφαλῇ πεντακισχιλίων μαχητῶν. Ἐξελέγη πρόεδρος τῆς Πελοποννησιακῆς

Γερουσίας καὶ ἀρχιστράτηγος τῆς Πελοποννήσου. Καίτοι περι-
βαλλόμενος ὑπὸ τοιαύτης αἰγλῆς δὲν ἐδίστασε νὰ παραχωρήσῃ
τὴν ἀρχηγίαν εἰς τὸν Δημ. Ὑψηλάντην, ἀναγνωρισθέντα ὡς
ἀντιπρόσωπον τῆς ἀνωτάτης ἀρχῆς τῶν Φιλικῶν. Ἐπὶ τῆς Β'
ἐν Ἀστροὶ Ἐθν. Συνελεύσεως ἐγένετο πρόεδρος τοῦ Νομοτελε-

Ἡλίας Π. Μανρομιάλης

στικοῦ ἐξασκῶν μεγίστην ἐπίδρασιν ἐπὶ τῶν ἐθνικῶν πραγμάτων
μέχρι τῆς ἐλευσεως τοῦ Καποδιστρίου. Κατὰ τοὺς ἐμφυλίους спа-
ραγμοὺς τοῦ 1824 καὶ 1825 ἀπεχώρησε τῶν κοινῶν μετὰ τῶν
ἀδελφῶν καὶ υἱῶν αὐτοῦ. Χαρακτηρισθεὶς ὡς ὁ ὑποκινητὴς τῆς
ἐν Μάνη ἐπαναστάσεως συνελήφθη καὶ καθεύχθη εἰς τὸ φρού-

ριον τοῦ Ἰτς Καλὲ ἐν Ναυπλίῳ. Συνέπεια τῆς καθεύξεώς του ταύτης θεωρηθείσης ὡς ἐκ δυσμενείας καὶ ἐχθρικοῦ πνεύματος τοῦ Κυβερνήτου πρὸς τὴν οἰκογένειαν τῶν Μαυρομιχαλῶν, ὑπῆρξαν τὰ θλιβερὰ γεγονότα τὰ κατὰ τὸν φόνον τοῦ ατυχοῦς Καποδίστρια. Μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῶν πραγμάτων, μετατεθείσης

Πετρόμπεης Μαυρομιχάλης

τῆς ἑδρας τοῦ βασιλείου ἐκ Ναυπλίου, ὁ Πετρόμπεης ἐγκατέστη εἰς Ἀθήνας, διατελέσας μέχρι τοῦ 1843 Σύμβουλος τῆς Ἐπικρατείας καὶ εἰτα Γερουσιαστὴς μέχρι τοῦ θανάτου του ἐπισυμβάντος τὴν 17 Ἰανουαρίου τοῦ 1848.